[א] אקפח את בני שזו הלכה מקופחת ששמע השומע וטעה א) האיכר עובר ומרדעו על כתפו ואיהל צדו אחת על הקבר טימאו אותו משום כלים המאהילים על המת א"ר עקיבא אני אתקן שיהו דברי חכמים קיימים [א] שיהו כל המטלטלים מביאין את הטומאה על האדם שנושא אותן בעובי המרדע ועל עצמן בכל שהן ועל שאר אדם וכלים בפותח טפח וא"ר ינאי [ב] ומרדע שאמרו אין בעביו טפח ויש בהיקפו טפח וגזרו על היקפו משום עביו [א] ולר' טרפון דאמר אקפח את בני שהלכה זו מקופחת בצרו להו א"ר נחמן בר יצחק אף בנות כותים נדות מעריסתן בו ביום גזרו ובאידך ס"ל כר' מאיר: ואידך [ג] הבוצר לגת שמאי אומר [ג] הוכשר הלל אומר לא הוכשר א"ל הלל לשמאי ב) מפני מה בוצרין בטהרה ואין מוסקין בטהרה א"ל אם תקניטני ° גוזרני טומאה אף על המסיקה נעצו חרב בבית המדרש אמרו הנכנס יכנס והיוצא אל יצא ואותו היום היה הלל כפוף ויושב לפני שמאי כאחד מן התלמידים [ג] והיה קשה לישראל כיום שנעשה בו העגל וגזור שמאי והלל ולא קבלו מינייהו ואתו תלמידייהו גזור וקבלו מינייהו מ"ט אמר (ר') זעירי אמר ר' חנינא גזירה שמא יבצרנו בקופות טמאות ° הניחא למ"ד כלי טמא חושב משקין שפיר אלא למ"ד אין כלי טמא חושב משקין מאי איכא למימר אלא אמר זעירי אמר ר' חנינא גזירה שמא ג) יבצרנו בקופות מזופפות רבא אמר גזירה משום הנושכות (דאמר) רב נחמן אמר רבה בר אבוה [ד] פעמים שאדם הולך לכרמו לידע אם הגיעו ענבים לבצירה או לא ונוטל אשכול ענבים לסוחטו ומזלף על גבי ענבים ובשעת בצירה עדיין משקה טופח עליהם: ואידך אמר

טבי

אקפח את בני. מצער היה על תורה המשתכחת ומקלל את עצמו: **אקפח.** אקברם לשון חיתוך וקיצור: **ששמע השומע.** כשנשאלה השאלה על ידי מעשה בבית המדרש ושמע שטמאוהו וטעה ולא ידע משום מה טמאוהו הם טמאו את המרדע משום כלים המאהילים על המת שהכלי עצמו המאהיל טמא בכל שהו דלא בעינן פותח טפח אלא לשוויה אהל להביא טומאה תחת ראשו השני להביא טומאה על אחרים אבל לגבי דידיה בכל שהו וטמאוהו לאיכר טומאת ערב משום שנגע באותו כלי שהוא אב הטומאה וזה שנגע בו ראשון והשומע טעה לומר שעשאוהו לאיכר אב הטומאה לטמא ז' ולטעון הזייה: **אני אתקן שיהו דברי חכמים.** שאומרים עובי המרדע מביא טומאה קיימין יש דבר שמביאין עליו טומאה ממש לטעון הזייה מדבריהם כגון על האדם הנושאן שטמא בו טומאת מגע מן התורה גזרו עליו בעובי המרדע ליטמא טומאת אהל מדבריהם גזירה הקיפו משום עביו דכיון דמטמאת ליה על כרחך טומאה דאורייתא לאצרוכיה הערב שמש והוא לא נגע במת כסבור שמשום אהל אתה מטמאו ומשום שיש בהיקפו טפח וכיון דלא מטמאת ליה טומאת ז' אתי למימר באהל גמור נמי טומאת ערב אבל שאר אדם וכלים שאין נוגעין בו ואין עליך לטמאן כלל אין מביאין שום טומאה אלא בפותח טפח. ר"ע מילתייהו דרבנן פריש: **וא"ר ינאי** גרסינן: **מרדע שאמרו.** דמביא את הטומאה על נושאו לטמאו שבעה מדבריהם: **אין בעביו טפח.** דאם כן הוי אהל דאורייתא: **ולר' טרפון.** דאמר לא גזרו שום גזירה אלא בדין תורה דלא טמאוהו אלא טומאת ערב משום מגע בצרי להו י"ח: **בנות כותים כו' ובאידך.** דמניח כלים: **סבר לה.** ר' טרפון כר' מאיר דחשיב ליה בי"ח דבר ואפיק הא ועייל הך דבנות כותים: **מפני מה בוצרין בטהרה.** מפני מה אתה מצריך לבצור בכלים טהורים דקאמרת הוכשר ואין אתה מצריך למסוק זיתים בכלים טהורים: **יכנס.** לבית המדרש: **והיוצא אל יצא.** לפי שהיו רוצין לעמוד במנין: **קשה.** לפי שהלל נשיא וענוותן: **וגזור** שמאי והלל ולא קבלו מינייהו ואתו תלמידייהו וגזור וקבלו מינייהו: **מ"ט.** הוכשר הא לא ניחא ליה בההוא משקה דנפיק וקאזיל לאיבוד: **בקופות טמאות.** דאתיא טומאת הכלי ומחשבה ליה למשקה להכשיר הואיל וטומאתו והכשרו כאחת: **הניחא למאן דאמר.** ° לא ידענא היכא: **חושב משקה.** להכשיר אוכל שבתוכו ואף על גב דלא אחשביה הוא: **מזופפות.** כיון דלא אזיל לאיבוד ניחא ליה ליאתו: **הנושכות.** אשכולות הנושכות זו את זו וכשבא להפרידן נסחט המשקה עליהן וכיון דעבד בידים ולא אפשר בלא סחיטה מכשר:

טבי

ששמע השומע וטעה כו' טמאוהו משום כלים המאהילים על המת. פי' בקונטרס טמאוהו לאיכר טומאת ערב משום דנגע בכלים המאהילים[א] שהן טמאין טומאת ז' כדין הנוגע בטמא מת דטמא טומאת ערב מדאורייתא וקשה למה טעה השומע[ב] והיה סבור שטמאוהו טומאת ז' כיון דדבר פשוט הוא שאדם הנוגע בטמא מת דטמא טומאת ערב ועוד דמן התורה האיכר טמא טומאת ז' משום טומאה בחבורים דיקרב בדיקרב בחבורים טמא ז' מדאוריי' כדאמר בפ"ב דע"ז (דף לז: ושם) ואפילו בחבורים על ידי אהל טמא טומאת ז' כדמוכח בריש אהלות (פ"א מ"ג) לכך נראה שטמאוהו לאיכר טומאת ז' משום טומאה בחבורים והשומע טעה לפי שאינו פשוט כ"כ דין טומאה בחבורים והיה סבור דמשום אהל טמאוהו[ג] כיון שיש בהקיפו טפח לכך שנה כל המטלטלין מביאין טומאה לטמא כל אשר תחתיו משום אהל בעובי המרדע[ד]:

[ד] **אמר רבי עקיבא אני אתקן שיהו דברי חכמים קיימין שיהו כל המטלטלין מביאין טומאה על האדם הנושאן בעובי המרדע.** משום אהל לטמאו טומאת שבעה ° אפי' היכא דלא שייך טומאה בחבורים כגון שיש סודר מפסיק בין המרדע לבשרו שהסודר טמא טומאת שבעה משום חבורים דהיינו ה) חבורי אדם במת והאדם אינו טמא אפי' מדרבנן אלא טומאת ערב דטמא מדאורייתא כדמוכח בפ' ג' מינין (נזיר דף מב: ושם) [ה] גזרו שיהא אדם טמא טומאת ז' משום אהל[ו] שלא יטעו אותם שאין יודעים דין טומאה בחבורים[ז] ויאמרו שטמא טומאת ערב משום אהל כיון שיש בהיקפו טפח א"כ אתי למימר שאין באהל אלא טומאת ערב לכך גזרו שיהא טמא ז' כאדם המיטמא באהל שלא חלקו אפילו יהא מפסיק בינו לבין המרדע שלשה סודרים או ד' ויהא אדם רביעי או חמישי או יותר ואפי' אם המטלטלין פשוטי כלי עץ שאינן בני קבולי טומאה דלא שייכא בהם טומאה בחבורים ודוקא בעובי המרדע שיש בהיקפו טפח אבל בפחות מכן ליכא למטעי כלל שהיא משום אהל[ח] ואף על פי שלא ידעו טומאה בחבורים לא יטעו[ט] אלא ישאלו הטעם[י]: **ועל שאר אדם וכלים[יא] בפותח טפח.** כיון דליכא בהן שום טומאה בחבורין בעי אהל חשוב כבשאר דברים[יב] וא"ת למה טמאוהו ז' משום חבורים לר' טרפון והא מרדע פשוטי כלי עץ הוא ולא מקבל טומאה דהא ע"כ איירי שאין הדרבן בתוך המרדע שאם יש דרבן בתוכו היה[יג] מטמא אפילו בכל שהוא כל מה שתחתיו דחרב הרי הוא כחלל[יד] אפי' ע"י אהל כדמוכח בריש אהלות וכל הפסוק דבחלל חרב דרשינן ליה בטומאת אהל בנזיר פ' כ"ג (דף נג:) ואור"ת דחשיב בית קבול מקום שנותנין דרבן במרדעת ולא הוי בית קיבול העשוי למלאות שאין קובעין אותו שם אלא פעמים מניחין ופעמים מסירין[טו] וכן מוכח במסכת כלים דחשיב בית קבול דתנן[י] המרדע יש לו אחורים ותוך והא דתנן בפ"ט דכלים (משנה ו) כוש שבלע צינורא ומלמד שבלע דרבן כו' היו טהורים ונכנסו לאהל נטמא פי' הדרבן לבדו נגע בהן ככר של תרומה טהור משמע דמלמד חשוב פשוטי כלי עץ לכך טהור ככר של תרומה שנגע במלמד שהמלמד לא קיבל טומאה מן הדרבן ומלמד ומרדע מסתמא הכל אחד ואור"י דאיכא לאוקמי בכה"ג שא"א להוציא הדרבן אא"כ ישבר בית קבולו ולכך לא חשיב תו בית קבול: **גוזרני טומאה אף על המסיקה.** פי' הר"ר פורת דלהכי לא גזרו על המסיקה דגזירה שמא יבצרנו בקופות מזופפות ° לא שייך בזיתים דמוהל היוצא מהם לא חשיב משקה והא דתנן במס' מכשירין (פ"ו מ"ה)[טז] מוהל השמן כשמן י"ל דהיינו במוהל היוצא לאחר אגילה[יז] לאחר שעמדו בכומר ב' ימים או ג' ואתיא כר' יעקב דריש חבית (לקמן קמד:) אבל מוהל היוצא[יח] ע"י מסיקה אפי' רבי יעקב מודה דטהור וכן גזירה דנושכות ופעמים שאדם יוצא לכרמו לידע אם הגיעו ענביו לבצור נמי לא שייך בהן והשתא אתי שפיר דתניא לקמן בריש חבית (דף קמה. ושם) המפלש בזיתים לידע אם הגיעו זיתיו למסוק אם לאו לא הוכשר[י]: **הניחא למ"ד כלי טמא חושב משקה.** [יט][בתוספתא] (א) דמכשירין (פ"ד מ"ה) גבי עריבה שירד דלף לתוכה ב"ש אומר הרי זה בכי יותן כו' בד"א בטהורה אבל בטמאה הכל מודים הרי זה בכי יותן דברי רבי מאיר ר' יוסי אומר אחת טמאה ואחת טהורה ב"ש אומרים בכי יותן ובית הלל אומרים אינו בכי יותן:

כיון

מסורת הש"ס

א) [לקמן קנו. זבחים יג.], ב) [לעיל טו.] ע"ז לט: חולין לו:, ג) [תוספתא פ"א], ד) מהרש"ל ומהר"ם כתבו דהך עם דיבור התוספות דבסמוך ד"ה ועל כו' כולם דיבור אחד עם דלעיל ד"ה ששמע, ה) חיבורי אוהל במת והאדם כו' כצ"ל. מהרש"א ועי' ר"מ ורש"ל, ו) [כלים פכ"ה מ"ב], ז) [וע"ע תוס' פסחים ג: ד"ה אין ותוס' חגיגה כה. ד"ה יתננה ותוס' יבמות טו: ד"ה לריכה],

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה הניחא וכו' במס' מכשירין. נ"ב בתוספתא תני הכי ולא במשנה עיין בפ' ד' ממסכת מכשירין בפי' הרב שמשון ז"ל:

גליון הש"ס

גמ' גוזרני טומאה אף על המסיקה. עי' חגיגה דף כה ע"א תוס' ד"ה יתננה: שם הניחא למ"ד כלי טמא חושב. עי' טורי אבן חגיגה דף יט ע"א ד"ה ידיו טהורות: רש"י ד"ה הניחא. ל"י היכא. עי' ברכות דף כה ע"ב ברש"י ד"ה מאן שמעת ליה כו' וש"נ: תוס' ד"ה אמר ר"ע וכו' אפי' היכא דלא שייך טומאה בחיבורין. עי' בב"מ דף קה ע"ב תוס' ד"ה על אדם: תוס' ד"ה גוזרני טומאה וכו' לא שייך בזיתים דמוהל וכו'. עי' רפ"ט דטהרות ברע"ב ובתוי"ט שם:

הגהות הגר"א

[א] גמ' (ולר"ט דאמר כו' עד ובאידך ס"ל כר"מ) תא"מ:

מוסף רש"י

הבוצר לגת. הבוצר ענבים לדורכן בגת ולעשות מהן יין (ע"ז לט:) דאילו הבוצר לצימוקין יין היוצא מהם אין מכשירים דלא ניחא ליה (לעיל טו.). **שמאי אומר הוכשר.** לענין טומאה במשקה הנזלף, הואיל ולכך הן עומדין ניחא ליה במאי דנפיק מנייהו (ע"ז שם). **בוצרין בטהרה.** בכלים טהורים, ואין מוסקין בטהרה. בזיתים קא קרי מסיקה ואין צריך למוסקן בטהרה, דלא חשיב מוהל היוצא מהן להכשיר, שאינו שמן גמור אלא היוצא על ידי הבד, אבל יין הזב על הענבים מכשירין דניחא ליה ביה (פסחים ג:).

רבינו חננאל

מרדע שאמרו אין בעביו טפח ויש בהיקפו טפח והוא לא חשיב ליה אוהל עד דהוי בעביו טפח. וגזרו על מי שיש בהיקפו טפח להחשב אהל אטו עוביו. **הבוצר לגת כו'.** אוקימנא לעילא שתיק ליה הלל לשמי, פי' מי שבצר ענבים לדרכן בגת, אומר היה שמאי שאין היוצא מכשיר אותן הענבים, שכוונתו להוצאת יין מהן ואמרו בזה כמה טעמים, אחד גזירה שמא יבצרנו בקופות טמאות שחשיבת משקין גזרו אפילו על הטהורות. שני שמא יבצרנו בקופות מזופפות שאינן פולטות משקין וכאילו מתכוין באותן משקין ודעתו עליהן. שלישי גזירה משום הנושכות, פי' יש מי שאומר כגון שיש לקופות הללו אוגנין ונושכות בהן הענבים ופולטין משקין, ויש מי שאומר שנושך אדם מאשכול ונוטפין ממנו משקין. ורב נחמן אמר גזירה שמא יש עליהן בשעת בצירה משקין ממה שזלף עליהן ועודם מחוברין והמשקה ההוא עדיין טופח, פירוש טופח שאם תטפח ידך עליו מתלחלחת היד.

עין משפט נר מצוה

קכו א ב מיי' פי"ב מהלכות טומאת מת הלכה ה סמג עשין רלא:

קכז ג ד מיי' פי"א מהל' טומאת אוכלין הל' א סמג עשין רמו:

תוס' ישנים

א) ול"ד לקופץ ועוף הפורח דלא חשבינן במס' אהלות דהא רגלי האיכר נוגעים בארץ כשהוא עובר: ב) כלומר היה לך לגזור אף במסיקה משום דאי לא הא לא קיימא הא: ג) והשתא נקט הבוצר לגת אורחא דמילתא וה"ה בוצר לצימוקין:

מוסף תוספות

א. על המת. תוס' הרא"ש. ב. דמשום אהל טמאוהו. תוס' הרא"ש. ג. אע"ג דליכא ברוחבו טפח. תוס' הרא"ש. ד. אפי' אינו נוגע במרדע או אפי' בכלים דלאו בני קבולי טומאה נינהו כגון פשוטי כלי עץ. תוס' הרא"ש. ה. אבל חכמים. ריטב"א. ו. שמן התורה טמא טומאת ערב ומדרבנן טמא טומאת שבעה. תוס' הרא"ש. ז. וסבורין שהשלישי הוא טהור גמור. תוס' הרא"ש. שאין לנו אלא טומאת מגע או טומאת אהל. ריטב"א. ח. כיון דזוטר כולי האי. תוס' הרא"ש. ט. לומר שטומאתן ע"י אהל. תוס' הרא"ש. י. בבית המדרש ויאמרו להם. תוס' הרא"ש. יא. שנאהלין תחתיו ולית בהו הך חששא דלעיל. ריטב"א. [ועי' שבת של מין]. יב. כדין תורה. ריטב"א. יג. המרדע. תוס' הרא"ש. יד. ואע"פ שאין הדרבן מגיע מן המת עד האדם מ"מ המרדע הוי יד לדרבן וחשיב ככלי מתכות להביא טומאה על האדם כדתנן בפרק י"ג דמסכת כלים עץ המשמש את המתכת טמא ומתכת המשמש את העץ טהור, ואע"פ שנטמא הדרבן ע"י אהל ולא נגע במת אמרינן חרב הרי הוא כחלל. תוס' הרא"ש. [ועי' מהר"ם]. טו. כדי שלא יפגם. ריטב"א. והביא ראיה לדבריו מהא דאמרינן בריש מסכת חגיגה (ג: דברי חכמים כדרבונות אי מה דרבן זה מטלטל אף דברי תורה מטלטלין ת"ל וכמסמרות נטועים, ואי קבוע במרדע אמאי קרי ליה מטלטל טפי ממסמרות, אי משום שהמרדע שבו הדרבן רגיל לטלטל יחד כמו כן מסמרות כשהם נטועים בכלי המטלטל הם מטלטלים עמו. תוס' הרא"ש). טז. דלענין הכשר זרעים. תוס' הרא"ש). יז. פירוש ע"י שמתחממים. תוס' יבמות טו: יח. בתחילה. תוס' הרא"ש. יט. פרש"י ז"ל לא ידענא היכא, ואשתמיטתיה למרן ז"ל כי. ריטב"א. [ועי' בפי' רב נסים גאון].

רב נסים גאון

הניחא למאן דאמר לא כל הטמאות אמרו תיובתא, לרבן שמעון בן גמליאל דאמר לא לכל טמאות אלא לטומאת מת, אלא למאן דאמר אף לכל הטמאות אמרו מאי איכא למימר. מחלוקת התנא קמא דפליג עליה רשב"ג והמשנה שחלקו בה התנאים היא שהזכירה כלי מתכות פשוטיהן ומקבליהן טמאין כו', ודבריה בראש פר' י"א מן מסכת כלים. אמר ר' ינאי ומרדע שאמרו אין בעביו טפח כו'. תמצא בתוספתא כלים פרק י"ד עובי המרדע ב' אצבעות והיקפו טפח. הניחא למאן דאמר כלי טמא חושב את המשקין אלא למאן דאמר אין כלי טמא חושב את המשקין מאי איכא למימר. דע כי זו החלוקה נלאו למצוא אותה הרבה מהחכמים ולא תמצא אחד מן הקדמונים שפירשה ובירורה, ואנא ברחמי שמיא כבר יגעתי ומצאתי בתוספתא מכשירין [פ"ב] עריבה שירד דלף לתוכה המים הניתזין והצפין אינן בכי יותן, נטלה לשפכה בית שמאי אומרים בכי יותן ובית הלל אומרים אינן בכי יותן, במה דברים אמורים בטהורה אבל בטמאה הכל מודין שהן בכי יותן דברי ר"מ. ר' יוסי אומר אחת טהורה ואחת טמאה, בית שמאי אומרים הרי זה בכי יותן וב"ה אומרים אינם בכי יותן. [פי'] סבר ר"מ כי בעריבה טמאה מודים ב"ש וב"ה שהן בכי יותן וכלי טמא חושב את המשקה ור' יוסי סבר כי לא (פרש) [יש הפרש] אצל בית הלל בין [עריבה] הטמאה לטהורה שאינו בכי יותן ואין כלי טמא חושב את המשקה. והזהר לך בזה הפירוש כי נסתר הוא מאד וכבר סייעני המקום לגלותו ולבררו.

טבי רישבא אמר שמואל אף [א]גידולי תרומה תרומה בו ביום גזרו מ"ט א"ר חנינא גזירה משום תרומה טהורה ביד ישראל אמר רבא אי דחשידי להכי אפרושי נמי לא ליפרשו [ב](אלא אמר רבא ישראל) כיון דאפשר למעבד חטה אחת [ג]כדשמואל ולא קעביד הימוני מהימני [ד]אלא גזירה [א]משום תרומה טמאה ביד כהן דילמא משהי לה גביה ואתי לידי תקלה: ואידך אמר ר' חייא בר אמי משמיה דעולא אף [ה]מי שהחשיך לו בדרך נותן כיסו לנכרי בו ביום גזרו: [ו]ואידך אמר באלי אמר אבימי סנוותאה פתן ושמנן ויינן ובנותיהן כולן מי"ח דבר הן הניחא לרבי מאיר אלא לר' יוסי שבסרי הוין איכא הא דרב אחא בר אדא דאמר רב אחא בר אדא אמר ר' יצחק גזרו על פתן משום שמנן ועל שמנן משום יינן על פתן משום שמנן מאי אולמיה דשמן מפת אלא גזרו על [ב]פתן ושמנן משום יינן [ג]ועל יינן משום בנותיהן [ד]ועל בנותיהן משום דבר אחר ועל דבר אחר משום דבר אחר מאי דבר אחר [ז]אמר רב נחמן בר יצחק [ה]גזרו על תינוק נכרי שמטמא בזיבה שלא יהא תינוק ישראל רגיל אצלו במשכב זכור אי הכי לר"מ נמי תשסרי הוין אוכלין וכלים שנטמאו במשקין בחדא חשיב להו: **מתני'** ב"ש אומרים אין שורין דיו וסמנים וכרשינין אלא כדי שישורו מבעוד יום וב"ה מתירין ב"ש אומרים אין נותנין אונין של פשתן לתוך התנור אלא כדי שיהבילו מבעוד יום ולא את הצמר ליורה אלא כדי שיקלוט העין וב"ה מתירין ב"ש אומרים אין פורסין מצודות חיה ועופות ודגים אלא כדי שיצודו מבעוד יום וב"ה מתירין ב"ש אומרים אין מוכרין לנכרי ואין טוענין עמו ואין מגביהין עליו אלא כדי שיגיע למקום קרוב ובית הלל מתירין ב"ש אומרים אין נותנין עורות לעבדן ולא כלים לכובס נכרי אלא כדי שיעשו מבעוד יום ובכולן [ו]בית הלל מתירין עם השמש

טבי. שם האיש: **רישבא.** פורס נשבין לצוד חיה ועוף: **גידולי תרומה.** אם זרעה ואפי' דבר שזרעו כלה כגון תבואה וקטנית: **תרומה טהורה ביד ישראל.** ועינו צרה ליתנה לכהן וזורעה לבטלה מתורת תרומה: **אי דחשידי להכי אפרושי נמי לא ליפרשו.** אלא חטה אחת מן הכרי כדשמואל ומדאפרשו ש"מ לא חשידי: **משום תרומה טמאה ביד כהן.** שאסורה באכילה ובא לזורעה וגזור שתהא בשמה הראשון והרי היא תרומה טמאה דחיישינן דילמא משהי לה עד זמן זריעה ואתי למיכל בטומאתה: **נותן כיסו לנכרי.** ולא יטלטלנו פחות פחות מד' אמות: **סנוותאה.** שם מקום: **ובנותיהן.** במס' ע"ז[ח] פרכינן בנותיהן דאורייתא נינהו: **כולן מי"ח דברים הן.** והא כולהו חדא היא דגזרו על פיתן משום שמנן ועל שמנן כו' כדלקמן: **הניחא לר"מ.** דמני להו להא דמניח כלים תחת הצינור הוו להו י"ח ט' דפסלי תרומה ואין קורין ואין פולין הא חדסר פשו להו ז' צינור ומרדע ובנות כותים ובוצר וגידולי תרומה ונותן כיסו ופיתן ושמנן חדא: **איכא הא.** דמוסיף רב יצחק אדאבימי על דבר אחר משום ד"א: **ועל בנותיהן משום ד"א.** ע"ז. ועוד גזרו על ד"א שלא הוזכר כאן: **שמטמא בזיבה.** °ואפילו אינו זב: **אוכלין וכלים.** שנטמאו[ט] במשקין חדא חשיב להו: **מתני' סמנין.** לצבע: **כרשינין.** למאכל בהמה בי"א בלע"ז: **וב"ה מתירין.** משנתן את המים מבעוד יום: **אונין.** אריש"א והן אגודות של פשתן מנופץ ונותנין אותו בקדרה לתנור ומתלבן: **שיהבילו.** שיתחממו (א): **העין.** הצבע. שיקלוט מבעוד יום: **מתירין.** לתתה מבעו"י והיא קולטת כל הלילה: **ולא טוענין עמו.** על החמור: **ולא מגביהין עליו.** משאוי על כתיפו. דנראה כמסייעו להוליך בשבת: **אלא כדי שיגיע למקום קרוב.** כלומר שיהא המקום קרוב שיוליכנו שם מבעו"י:

עם

כיון דאפשר למיעבד כשמואל מהימני. הקשה ריב"א תרומת מעשר דלא אפשר להו למיעבד כשמואל ליגזור ותירץ ר"י דמ"מ אמת הוא שגזרו אף על גידולי תרומה גדולה ורוצה לפרש טעם בכולן: ומהר"ם אמר דתרומת מעשר מהימני הלוים דאין נותנין מעשר אלא לחברים[א] וריב"א תירץ דאותן שהיו חשודים לא היו מפרישין כלל כדאמ' בסוטה[ב] וחברים שהיו מפרישים מהימני[ג] [תוס' ישנים]: **דילמא משהי ליה גביה ואתי ביה לידי תקלה.** פי' בקונטרס ולכך גזרו דאפי' יזרענה דהוי טמאה וקשה לר"י דאמר בהדיא בפרק כל שעה (פסחים דף לד. ושם) שתילי תרומה טמאה טהורים מלטמא ואסורין מלאכול פי' לזרים כדמפרש התם אלמא לכהנים שרי וי"ל[ד] כיון דאין נאכלין לזרים משום ריוח פורתא שמטהרין לא משהי גביה[ה] והא דהכא חיישינן[ו] לתקלה ובספ"ק דפסחים (דף כ:) [ז]אמרי ב"ה תעשה זילוף[ח] איכא למימר דהכא מודו ב"ה דפעמים שצריך להשהות שנה שלימה עד זמן זריעה[ט]: **על פתן ושמנן משום יינן.** הקשה ריב"א מ"ש שהחמירו טפי ביין לאסור בהנאה מפת ושמן ותירץ מפני שהיין משמח אלהים ואנשים והיו רגילין לנסכו אפי' שלא בפני ע"ז הואיל והוצרכו לאוסרו משום בנותיהם נתנו בו חכמים דין וחומר יין נסך ממש כיון דפעמים היו מנסכין אותו אפי' שלא בפני ע"ז: **הניחא לר' מאיר אלא לרבי יוסי שבסרי הויין.** ה"מ נמי למימר אלא לר' טרפון מאי איכא למימ'[י] רש"י חשיב אין פולין ואין קורין בתרתי וכן משמע מדקתני בברייתא[י] אלו מן ההלכות ולא קתני בברייתא אלא הנהו תרתי והא דלא חשיב מבחין בין בגדו לבגדי אשתו ושמש הבודק כוסות וקערות לאור הנר הנך נפקו מכלל הני תרתי שהן עיקר מיהו קשה דלא מני רש"י הך דלא יאכל הזב עם הזבה דודאי מי"ח דבר הוה[יא] דקתני לה במתניתין בהדיא[יב] ולפי זה אוכל ראשון ואוכל שני חדא חשיב להו א"נ הבא ראשו ורובו במים שאובין וטהור שנפלו כו' חשיב חדא [יג]משום דאי לא הא לא קיימא הא כי היכי דפתן ושמנן ויינן ובנותיהן חשיב גזירה אחת[יד] והיא דלא יאכל זב פרוש עם זב עם הארץ דקתני עלה בתוספתא אלו מן ההלכות איכא למימר דהוי בכלל לא יאכל הזב עם הזבה: **ועל בנותיהם משום דבר אחר.** ואם תאמר הניחא למ"ד דמפרש בפרק ב' דמסכתא ע"ז (דף לו:) דעל בנותיהם גזרו יחוד דשייך למיגזר משום ע"ז[טו] אלא למ"ד דעל בנותיהם גזרו נדות מה שייך הך גזירה לע"ז וי"ל דע"י שגזרו עליהם נדות יפרשו ממגען ולא יטמעו בהם כ"כ: **אונין.** פי' בקונ' נותנים בתנור (א)ומתלבן וכן משמע בפ"ב (דף כח:) דאמרי' האונין של פשתן משיתלבנו: **אין פורסין מצודות כו'.** אע"ג דבשבת נמי אם פירש מצודה אינו חייב חטאת שאינו יודע אם יצוד אם לאו מ"מ גזרו לפרוש מצודה דפעמים אתי לידי חיוב חטאת כגון שבשעת פריסתו ילכוד[טז] דהכי קתני בתוספתא (פי"ג מ"ה) הפורש מצודה לבהמה או לעוף ונכנס לתוכה חייב: **אלא בכדי שיצודו.** וא"ת מנא ידע מתי יצא החיה[יז] וי"ל דירושלמי (בפירקין ה"ז) מוקי לה בפורש בחורשין דמלוין שם חיותא[יח] ומיירי בענין זה שלא יוכל ללכוד במצודה אלא א' או ב' דהא מה מועיל שיצודו מבעוד יום אם יכול לצוד גם משחשכה: **אין מוכרים לנכרי.** אף על גב דאי עביד להו בשבת לא מיחייב חטאת מ"מ מאחר שהנכרי מחמר או עושה בשבת בידים דבר שישראל אסור מן התורה גזרו רבנן[כ] עם חשכה כדפירש בקונטרס[ט] משום דמיחלף בשלוחו אבל בהנך דברים דרישא[כא] שאינו עושה בשבת איסור בידים לא גזרו אי לאו דמיחייב חטאת והיינו טעמא דאין נותנין עורות לעבדן[כב]: **אין נותנין עורות לעבדן וב"ה מתירין.** מכאן היה נראה לר"ת להתיר על ידי קבלנות נכרי לבנות בשבת[כג] ועוד מביא ראיה מריחים דשרי ב"ה אליבא דרב יוסף בגמ' (לקמן יח:) דמתירין להניח שם חיטין מבעוד יום ויניחנו כל השבת[כד] כל שכן קבלנות על ידי נכרים דשרי ואינו ראיה דידעי כ"ע שהריחים טוחנות מעצמם וידעי נמי שהחטין הושמו שם מע"ש אבל קבלנות יאמרו שצוה להם בשבת לעשות ועוד מביא ראיה מסוף פ"ק דע"ז (דף כא: ושם) (מ)דאמר רשב"ג משכיר אדם שדהו לנכרי[כה] מ"ט אריס אריסותיה קעביד[כו] וה"נ קבלנותיה קעביד ואף על גב דר"ש בן אלעזר פליג עליה קיימא לן כרשב"ג דסתם מתני' כוותיה[כז] והא דאמרינן במ"ק (דף יב. ושם) מקבלי קבולת בתוך התחום אסור חוץ לתחום מותר[כח] מוקי ר"ת התם כולה שמעתיה באבל[כט] ולכך החמיר ול"נ דהתם איכא דמחמרי בחול המועד טפי מבאבל ואפילו למאן דמחמרי טפי באבל מבחול המועד מודה בשבת דחמיר טפי[ל] ונראה לר"י[לא] דהא דשרי בשמעתין עורות לעבדן היינו בתלוש דלא מפרסמא מילתא שהנכרי עושה מלאכה בביתו ולא ידעי שהוא של ישראל וכן נמי אמר במ"ק (דף יא: ושם) גבי אבל מלאכתו ביד אחרים בביתו לא יעשו בבית אחרים יעשו אבל קבלנות דמחובר דהוי ברשות ישראל דמפרסמא מלתא אסור בתוך התחום דהרואה יאמר שכירי יום נינהו[לב] והכי משמע בירושלמי דפירקין[לג] דקאמר התם אומני נכרים שהן עושים עם ישראל בתוך ביתו אסור בתוך ביתם מותר אמר ר' שמעון בן אלעזר בד"א בקבולת

עין משפט
נר מצוה

קכח א מיי' פי"א מהל' תרומות הלכה כא:

קכט ב מיי' פי"ז מהל' מאכלות אסורות הלכה ט יב סמג לאוין קמב טוש"ע יו"ד סימן קיב סעיף א:

קל ג מיי' פי"א שם הלכה ג סמג לאוין קמט טוש"ע יו"ד סימן קכג סעיף א:

קלא ד מיי' פי"ב מהל' איסורי ביאה הל' א סמג לאוין קיב טוש"ע אה"ע סי' טז סעיף א:

קלב ה מיי' פ"ד מהל' איסורי ביאה הל' ד ופ"א מהל' טומאת מת הלכה יד ופ"ב מהלכות משכב ומושב הלכה י:

קלג ו מיי' פ"ג מהלכות שבת הלכה ב' ופ"ו שם הלכה יט סמג לאוין סה טור שו"ע או"ח סימן רמד סעיף א וסימן רנב סעיף א ב:

◆

תום' ישנים

א) וריב"א רצה לפרש שנותנין אותן בתנור כדי לייבשן כשמעלן מן המשרה ויש בו איסור בישול[טו] טרם שיתייבשו מתרכך מחמת הלחלוחית וכדאמר [לקמן עד:] האי מאן דשדי סיכתא לאתונא חייב משום מבשל:

◆

מוסף תוספות

א. ואיהו ודאי יהיב לה לכהן, וגם דבר שלא עמל בו אדם אין עינו צרה בו, אבל בתרומה הנוהגת בכל ישראל שייך למיגזר. תוס' הרא"ש. ב. יוחנן כהן גדול שלח בכל גבול ישראל וראה שלא היו מפרישים אלא תרומה גדולה בלבד אמר להם בני כשם שתרומה גדולה במיתה כך תרומת מעשר וטבל במיתה. תוס' הרא"ש. ג. והאי דקאמר כיון דאפשר למעבד כשמואל לאו עיקר הטעם הוא אלא הימוני מהימני הוא עיקר הטעם דכיון דמהמני ומפרשי ודאי יהבי. תוס' הרא"ש. ד. דהכא לא גזרו חכמים אלא שתהא תרומה אבל לעולם פקעא טומאה מינה, ומיהו. ריטב"א. הועילו בתקנתם. תוס' הרא"ש. ה. ומשום דתהדר חולין הוא דהויא משהי לה. ריטב"א. ו. לדברי הכל דילמא אתי בה. ריטב"א. ז. דקתני חבית יין של תרומה שנטמאת וכו'. ריטב"א. ח. הרי דלא חייש בה לתקלה. ריטב"א. ט. אבל [התם] לעולם יכול הוא לעשות זילוף אחר שיתיישן מעט. תוס' ב"ק קטו: י. אלא דחדא מינייהו נקט. חי' הר"ן. יא. אע"פ דבברייתא לא קתני אלא אין פולין ואין קורין ואלו מן ההלכות, אבל לא יאכל הזב עם הזבה לא קתני ברייתא, מ"מ כיון דאין פולין ואין קורין היו מן ההלכות שנאמרו בעליה כ"ש לא יאכל הזב עם הזבה. תוס' הרא"ש. יב. בתר אין פולין ואין קורין. תוס' הרא"ש. יג. שלא גזרו בטהור אלא משום לתא דטמא וכדאיתא לעיל (יד.) בגמרא. ריטב"א. יד. אע"ג דגזור פתן ושמנן משום יינן ויינן משום בנותיהם. תוס' הרא"ש. טו. שלא ירצה לה לעבוד ע"ז כדי שתשמע לו. תוס' הרא"ש. טז. דכל דבר המתייבש. הגהות מרדכי סימן תנ"ב. יז. חיה או עוף. תוס' הרא"ש. יח. ואם פורש המצודה על גבה כבר היא ניצודית ועומדת. תוס' הרא"ש. יט. דמסתמא יכנסו שם לזמן מועט. רשב"א. [וא"כ] ידוע הוא קמן שראוי לצוד. תוס' הרא"ש. כ. שלא יגביה ויטעון בידים. תוס' הרא"ש. כא. בהנך גזירות דכלים. תוס' הרא"ש. כב. [ו]כלים לכובס וכו' והיינו טעמא נמי דלא ימכור חמצו לנכרי. תוס' הרא"ש. כג. דגוי אדעתא דנפשיה קא עביד. תוס' הרא"ש. כד. ואע"פ שמשמעת קול. תוס' ע"ז כא: כה. ועושה בה מלאכה בשבתות וביו"ט. תוס' הרא"ש. כו. וק"ו נמי הוא דהשתא אריסות שדה שחלק הישראל משביח במלאכה שרי, קבלנות שאין בו שבח לישראל כלל במה שממהר נכרי לעשות קבלנותו [שאין הבית מתעלה בכך אלא ממהר לעשות. תוס' מו"ק יב] לא כ"ש דנימא קבלנא קבלנותיה קעביד. תוס' ע"ז כא: כז. ועוד ותניא [התם] (לקמן יט.) גבי ספינה פוסק עמו על מנת לשבות ואינו שובת, אלמא אין הנכרי מניח לעשות קבלנותו בשביל ישראל ואיכא מאן דאמר אפ' לפסוק אין צריך. תוס' ע"ז כא: כח. אלמא דתחילת מלאכה כמו בנין אסור. תוס' הרא"ש. כט. ומפרש לה הכי, אמר שמואל מקבלי קבולת באבל בתוך התחום אסור כו' אמר רב פפא אפילו חוץ לתחום נמי לא אמרן דשרי אלא היכא דליכא מתא, אבל איכא מתא דמקרבא להתם אסור, פירוש לפי שיראו בני העיר מלאכתו כשילכו לשם, אמר רב אשי ואי ליכא מתא דמקרבא נמי לא אמרן דשרי אלא בשבתות וימים טובים דלא שכיחי אינשי דאזלי מדוכתא לדוכתא, [illegible] לתחום ע"י קבלנות עובד כוכבים, אבל בחוש"מ דשכיחי אינשי דאזלי מדוכתא לדוכתא אסור וכ"ש [illegible] המועד לרבותא נקט דאע"ג דלא שכיחי דאזלי כולי האי אסור, ולפי זה כל מה שאוסר לשם היינו באבל [illegible] יותר כדמוכח התם בריש פרקא אמר רב ששת בריה דרב אידי זאת אומרת דברים המותרים בחולו של [illegible] בלו ותניא כותיה. תוס' ע"ז כא: ל. וגם מדפרש"י והר"ר נתן ערוך זצ"ל גבי מקבלי קבולת שקבלו עכו"ם [illegible] ישראל אפי' אינו אבל. אור זרוע הל' ע"ש סי' ב'. לא. דכל קבלנות שיש בו פרסום דבר וידוע שהמלאכה [illegible]. תוס' הרא"ש. לב. [ד]בבנין בית רגילות לשכור מידי יום יום והרואה אינו אומר קבלנותיה עביד אלא שכירי יום נינהו. תוס' ע"ז כא: לג. דקיבולת דבית אסור בין באבל בין בשבת. תוס' ע"ז כא:

מסורת הש"ס

א) [תרומות פ"ט [מ"ד] פסחים לד. נדרים ס.], ב) רש"ל מ"ז, ג) [קידושין נח: ע"ז עג: חולין קלז:], ד) אלא אמר רבא כצ"ל רש"ל, ה) לקמן קנג., ו) ע"ז לו. ע"ש, ז) [ג"ז שם: ע"ש], ח) [דף לו:], ט) נ"א אוכלין וכלים מטמאין משקין עי' מהרש"א, י) [ועי' תוס' ב"ק קטו: ד"ה אתין], כ) [לעיל יב.], ל) [לקמן יח: ד"ה אלא כדי שיגיע], מ) [בד"ה אריסא],

◆

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה שיהבילו שיתחממו הס"ד ואח"כ מתחיל הדיבור שיקלוט. מבעוד יום הוא סו"ד ואח"כ מ"ה העין הצבע:

◆

גליון הש"ס

רש"י ד"ה שמטמא בזיבה ואפי' אינו זב. עיין מהרש"א לקמן דף כא ע"ב בתוד"ה שהיה מונח:

◆

לעזי רש"י

ביצ"א [וויצ"ש]. אלום.
אריש"א [רישטי"ש]. אגודות פשתן סרוק.

◆

מוסף רש"י

גידולי תרומה תרומה. אפילו בדבר שזרעו כלה, כגון חיטין או בצלות שומין (פסחים לד.) דאין גדולי היתר מעלין את האיסור (נדרים ס.). דאפשר למעבד חטה אחת. דהא לא אתפריש שיעורא דידה אלא ראשית דגנך כתיב ואפילו כל דהו, ורבנן הוא דאמרי עין יפה אחד מארבעים, עין רעה אחד מששים, בינונית אחד מחמישים (ע"ז עג:). נותן כיסו לנכרי. מבעוד יום (לקמן קנג.). שמטמא בזיבה. אפילו לא ראה גזרו עליו להיות כזב (ע"ז לו:).

◆

רב נסים גאון

אלא אמר רבה ישראל כיון דאפשר למיעבד כשמואל ולא קא עבדי, דאמר שמואל חטה אחת פוטרת את הכרי. ותמצא במס' קידושין [דף נח] בסוף האיש מקדש, במסכת (א) בכורות בפרק יש בכור לנחלה ובשחיטת חולין בפ' ראשית הגז [דף קלז]. ואידך אמר באלי גיותאה משמיה דרב פיתן ושמנן ויינם ובנותיהם כולן אסורין משמונה עשר דבר. תמצא בפ' אין מעמידין בהמה [ע"ז דף לו] כבר הודו ואמרו בנותיהן דאורייתא היא דכתיב [דברים ז] לא תתחתן בם, והזכירו בזה הענין הרבה פנים ולא נתקיימו, ובירורו בסוף הדברים דאורייתא יחוד דאשת איש, אתא דוד גזר אפילו יחוד דפנויה, אתו אינהו גזור אפילו יחוד דגויה. ונתבאר עוד בזה הפרק כי תינוק נכרי מטמא בזיבה בן ט' שנים ויום אחד, לדבריהם אימתי ראוי לביאה בן ט' שנים ויום אחד אימתי מטמא בזיבה בן ט' שנים ויום אחד.

א) לפנינו לא נמצא בפ' יש בכור מימרא דשמואל הלזו רק הוא בע"ז ד' עג ע"ב.

◆

רבינו חננאל

גידולי תרומה תרומה. אסיקנא משום תרומה טמאה ביד כהן, אבל משום טהורה ביד ישראל לא, פי' דאפשר למעבד כדשמואל דאמר חטה אחת פוטרת את הכרי, ומפורשת הא דשמואל בסוף ע"ז. הא דאמר עולא, והא דאמר באלי, פשוטות הן. י"ח דברים שגזרו בו ביום אילו הן שפוסלין את התרומה, האוכל אוכל ראשון או אוכל שני, אע"ג דסוגיין הכא כר' יהושע דאמר זה וזה שני הוא, הא מיפרש בשחיטת חולין פרק השוחט [דף לד.] מימרא דרבה בר בר חנא (דילג) האוכל אוכל ראשון והאוכל אוכל שני כי שונים הם, והשותה משקין טמאים, והבא ראשו ורובו במים שאובין, וטהור שנפלו עליו על ראשו ועל רובו ג' לוגין מים שאובין, והספר והידים. אבל טבול יום לא, דאמרינן (פוסל האוכלין) סמי מיכן טבול יום, כלומר טבול יום אינה גזירה אלא מן התורה פוסל. האוכלין והכלים לר' מאיר דמחשב להו בחדא, הרי ח' דברים הללו שפוסלין את התרומה גזרו בו ביום. ועוד גזרו עשרה אחרים ואלו הן המניח כלים תחת הצינור, וכל המטלטלין מביאין הטומאה והבוצר לגת, וגדולי תרומה, ומי שהחשיך, ופיתן, ושמנן, ויינן, ובנותיהן, ודבר אחר הרי י"ח דברים אליבא דר' מאיר. ולר' יוסי דאמר כי המניח כלים תחת הצינור לא גזרו בו אלא עדיין הוא מחלוקת, פיחת זה ומחשב זה אוכלין והכלים שנטמא במשקין שנים, הרי גם לר' יוסי י"ח דבר שגזרו. ובנות כותים נדות מעריסתן, ותינוק נכרי שיהא מטמא בזיבה כדי שלא יהא תינוק ישראל רגיל אצלו בעבירה. **ירושלמי** ר' אליעזר אומר בו ביום גדשו סאה לחבית מלאה אגוזים כל מה שאתה נותן לתוכה שומשומין מחזקת, פי' הוסיפו גזירות לגדור גדרות. ר' יהושע אומר בו ביום מחקו סאה, לא הוסיפו ולא גרעו אלא התירו המותר ואסרו האסור לחבית מלאה שמן אם יתן לתוכה מים מקיא השמן. תני רשב"י בו ביום גזרו על פיתן, ויינן, וגבינתן, וחמצן, וצירן, ומורייסן, וכבושיהן, ושלוקיהן, ומלוחיהן, ועל החליקה, ושחיקה, וטיסני, ועל לשונם, ועל עדותן, ומתנתן, ובכוריהן, ובניהן שנטמאו בזיבה מבן ט' שנים ויום אחד כדי שלא יהא תינוק ישראל מצוי אצלו במשכב זכור, ובנותיהן מבת ג' שנים ויום א', פת עימעמו עליה והתירוה במקום שאין פת ישראל מצויה מפני חיי נפש. שמן רבי ובית דינו התירוה מפני שלא פשט איסורו ברוב ישראל, ופירושן במסכת ע"ז. **רבי** חייא רבה מפקד לרב אין את יכול מיכל כל שתא בטהרה אכול, ואין לא תהא אכול ז' יומין בשתא, מיכן היה ר' פנחס בן יאיר אומר זריזות מביאה [לידי נקיות, נקיות מביאה] לידי טהרה, טהרה מביאה לידי קדושה, קדושה מביאה לידי ענוה, ענוה מביאה לידי יראת חטא, יראת חטא מביאה לידי רוח הקודש, רוה"ק לידי חסידות, חסידות לידי תחיית המתים, תחיית המתים לידי אליהו זכור לטוב. זריזות לידי נקיות שנאמר וכלה מכפר, נקיות לידי טהרה שנאמר וכפר וטהר וגו'. תני בשם ר"מ כל הקבוע בא"י ואוכל חולין בטהרה ומדבר בלשון הקודש וקורא את שמע בבקר ובערב מובטח לו שהוא בן העולם הבא. **אילו** כולן ששנינו במשנתינו, כגון שריית דיו, ונתינת אונין של פשתן לתנור וכיוצא בהן, הלכתא כב"ה דמתירין עם השמש.